

М. Д. Феллер

Баал Махшовес

БААЛ Махшовес (справж. – Ізраель Еліезер Еліяшев; 1873, м. Ковно, нині Каунас, Литва – 1924, Берлін) – єврейський літературний критик. Псевдонім означає «той, хто розмірковує». Дотримувався погляду, що євр. література є і має бути двомовною – на ідиші та івриті. Б. брав участь у перекладанні мовою ідиш кн. Т. Герцля «Altneuland» (у дослів. перекл. «Давня нова країна»). Автор передмови до виданої 1906 в Одесі збірки творів [Х.-Н. Бялика](#) (мовою ідиш). Актив. учасник євр. видавничої діяльності в Одесі на поч. 20 ст., співроб. одес. і варшав. євр. журналів. 1917–20 жив у Києві. Тут, за умов УНР, діяли численні євр. культурні установи, з'явилося чимало євр. видавництв. Б. 1918–20 сприяв визнанню [Д. Бергельсона](#) як одного з найвизначніших євр. прозаїків, брав участь у формуванні Київ. групи євр. літераторів. У своїх публікаціях, зокрема в кн. «» («Південне єврейство і єврейська література в 19 ст.», напис. у Києві і Берліні 1920–22 і вид. у Берліні 1922), Б. обстоював думку, що сучас. література на ідиші (попри те, що її найбільші видавн. центри в остан. чверті 19 ст. були у Варшаві та Вільно) сформувалася в Наддніпрян. Україні зусиллями письменників – «українських євреїв», читачами якої також були «українські євреї». Б. чи не перший почав уживати цей термін разом із терміном «південні євреї» (укр. землі були на Пд. Рос. імперії). Засн. сучас. літ-ри мовою ідиш він вважав Нахмана з Брацлава, а серед пізніших авторів виділяв Менделе Сатановера, Менделе Мойхер-Сфорима, Шолом-Алейхема. За Б., нова євр. література почала формуватися як важл. чинник у процесі протистояння нар. релігії (хасидизму) й секуляр. просвітництва (гаскали). У той час, коли хасидизм зберігав тісний зв'язок із простим народом і послуговувався в переказах і літ. творах переважно мовою ідиш, просвітництво, пов'язане з багатими й освіч. євреями, орієнтувалося на іврит, нім., а ще більше на рос. мову й освіту, охоче співпрацювало з рос. урядом і його установами. Обидва напрями висміювали один одного, що привело до поширення сатир. і гуморист. літ-ри. Більшість літераторів, які писали мовою ідиш в Україні, були прихильниками хасидизму і народництва. Характерний для хасидизму оптимізм відображав, на думку Б., характер саме укр. євреїв, які завжди були тісно пов'язані з ремісництвом і навіть із землеробством, зайняті продуктив. працею і торгівлею, не без іронії ставились до схоласт. розмірковувань талмудистів: і ортодоксів, і прихильників гаскали. На противагу їм, гаскала вважала мову ідиш шкідливим «жаргоном» і наполягала на вивченні івриту і російської мови, світських наук, на лояльності й

відданості рос. державі. Цим протистоянням, на думку Б., зумовлені особливості тієї літ-ри мовою їдиш, що утворилася на укр. землях. Водночас поділяв погляд, що етнічні особливості визначаються істор., геогр., міжетніч. обставинами, і підкреслював, що розквіт нової євр. літ-ри тісно пов'яз. з особливостями земель Волині, Поділля та Галичини. Після 1921 Б. заснував видавництво у Берліні, де друкував, зокрема, свої істор.-літ. розвідки.

Рекомендована література

1. 1986, (Словник нової літератури мовою їдиш. Нью-Йорк, 1986).

Бібліографічний опис:

Баал Махшовес / М. Д. Феллер // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-38486>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).